

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

8. Fan/modul uchun mas'ul:
PhD. N.Xodjayeva. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti,
“Tarjimashunoslik va xalqaro journalistika” kafedrasi mudiri.

9. Taqrizchilar:
PhD. X.X.Xomidov – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti,
“Tarjimashunoslik va xalqaro journalistika” kafedrasi dotsenti.
F.f.n. Ochilov – O'zR FA O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti
katta ilmiy xodimi, dotsent.

TARJIMA AMALIYOTI
(sharq tillari bo'yicha)

FANINING O'QUV DASTURI

- Bilim sohasi: 1000 000 – Xizmatlar
Ta'lim sohasi: 1010 000 – Xizmat ko'rsatish sohasi
Mutaxassislik: 71010401 – Turizm (faoliyat turlari bo'yicha)

6.**Asosiy adabiyotlar:**

1. Ochilov E. Tarjimashunoslikning nazariy masalalari. – Toshkent: Sharqshunoslik instituti, 2014.
2. Ochilov E. Tarjima nazariyasi. – Toshkent: Sharqshunoslik instituti, 2014.
3. Salomov G. Tarjima nazariyasiga kirish. – Toshkent: “O’qituvchi”, 1978.
4. Sdobnikov V.V., Petrova O.V. Teoriya perevoda (uchebnik). – M.: ACT: Vostok-Zapad, 2007.

Qo’shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O’zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O’zbekiston, 2016.
2. Muxtarov T., Xodjaeva N. Nauchno-tekhnicheskiy perevod (uchebnoe posobie). – TashGIV, 2015.
3. Komilov N. Tafakkur karvonlari. – Toshkent: “Ma’naviyat”, 1999.
4. Ochilov E. Tarjima nazariyasi va amaliyoti (O’quv qo’llama). – Toshkent: Sharqshunoslik instituti, 2012.
5. Ochilov E. Tarjimashunoslik terminlarining izohli lug’ati. – Toshkent: Sharqshunoslik instituti, 2014.
6. Ochilov E. Badiiy tarjima masalalari. O’quv qo’llama. – Toshkent: TDShl, 2014.
7. Chernov G.V. Sinxon tarjima nazariyasi va amaliyoti (rus tilidan X.Hamidov tarjima qilib nashrqa tayyorlagan). – T.: ToshDShl, 2019.
8. Hamidov X., Alimbekov A., Sharq xalqlari adabiyotidan tajimalar. – Toshkent, 2013.
9. Xodjayeva N. Hindiycha-o’zbekcha, o’zbekcha-hindiycha iboralar lug’ati. – Toshkent, 2015.
10. Hamidov X.X. O’zbekchadan turkchaga nasriy tarjima muammolari. – Toshkent: ToshDShl, 2014. – 148 b.
11. Hamidov X.X. Maqol va idiomalar tarjimasi muammolari. – Toshkent: ToshDShl, 2017.

Axborot manbalari

- 1.<http://www.ziyo-net.uz>
- 2.<http://www.kutubxona.uz>.

7.

- O’quv dasturi “Tarjimashunoslik va xalqaro journalistika” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021-yil 24 08 dagi 1 - sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.

O’quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil 28 — 08 dagi 1 - sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

	<ul style="list-style-type: none"> usullarini yaxshi bilishi; • tarjima amaliyotida uchraydigan leksik, grammatik, fonetik, grafik muammolarini tarjimada berish; • tarjima amaliyotida keng foydalilanildigan tarjima transformatsiyalarini, ularning turlarini tegishli o'rnlarida qo'llash; • o'zbek tilidan o'reganilayotgan sharq tiliga turli uslubdagi matnlarni tarjima qilish; • og'zaki va yozma matn tarjimalarining o'ziga xos xususiyatlari, turlari, tamoyillari amalda qo'llash malaka va ko'nikmalarini shakllantirish hamda tarjima mahoratini o'rgatish hamda ulami amalda tathiq etish ko'nikmasini hosil qilishning nazarini va amalii tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.
1.	<p>Fanning nomi Tarjima amaliyoti (sharq tillari bo'yicha)</p> <p>Fanning maznunu</p> <p>Fanning maznunu</p>
2.	<p>Fanni o'qitishdan maqsad – magistrantlarga amalii tarjima qilish bilimlarning nazarini asoslarini, sharq tilidagi va ona tilidagi uslubshunoslikning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, turli uslubdag'i matnlar tarjimasini modellari, talablarini va tamoyillarini o'rgatish hamda ulami amalda tathiq etish ko'nikmasini hosil qilishning nazarini va amalii tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.</p> <p>Fanning vazifasi – magistrant-labalarni mutaxassislik yo'nalishi va matn xususiyatlарини етibорга олган holda, о'рганилаготган sharq tilidan o'zbek tiliga, o'zbek tilidan о'рганилаготган sharq tiliga turli uslubdag'i matnlarni tarjima qilish; о'zaki va yozma matn tarjimatining o'ziga xos xususiyatlari, turlari, tamoyillari amalda qo'llash malaka va ko'nikmalarini shakllantirish hamda tarjima mahoratini o'rgatishdan iborat. Ayni paytda, magistrantlarni tarjima asarlarni tahsil qilish va ularga baho berishga o'rgatish maqsadida tarjimanini ilmni baholash mezonlari; tarjima sifatini aniqlashda qiyosiy metod; tarjimada filologik tahlil; so'z tanlash muammosi; badiiy matn va tarjimon mahorati; tarjima konsepsiysi; tarjima usulini asar tanlash kabi mavzular ham o'quv dasturiga kirtildi.</p>
4.	<p>V. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interfaol key-studylar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotochni qilish; • individual loyiinalar; • jamaoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VI. Kreditarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahsil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganiлаготган jarayonlar haqidagi mustaqil mushohada yuritish va joriy, oralig' nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>

Fan/modul kodи	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kredittar
Fan/modul turi	2021-2022	1,2,3	6
Majburiy	Ta'lim tili O'zbek	Haftadagi dars soatları	2
1.	Fanning nomi Tarjima amaliyoti (sharq tillari bo'yicha)	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)
2.	Fanni o'qitishdan maqsad – magistrantlarga amalii tarjima qilish bilimlarning nazarini asoslarini, sharq tilidagi va ona tilidagi uslubshunoslikning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, turli uslubdag'i matnlar tarjimasini modellari, talablarini va tamoyillarini o'rgatish hamda ulami amalda tathiq etish ko'nikmasini hosil qilishning nazarini va amalii tomonlarini o'rganishga yo'naltirilgan.	Fanning vazifasi – magistrant-labalarni mutaxassislik yo'nalishi va matn xususiyatlарини етibорга олган holda, о'рганилаготган sharq tilidan o'zbek tiliga, o'zbek tilidan о'рганилаготган sharq tiliga turli uslubdag'i matnlarni tarjima qilish; о'zaki va yozma matn tarjimatining o'ziga xos xususiyatlari, turlari, tamoyillari amalda qo'llash malaka va ko'nikmalarini shakllantirish hamda tarjima mahoratini o'rgatishdan iborat. Ayni paytda, magistrantlarni tarjima asarlarni tahsil qilish va ularga baho berishga o'rgatish maqsadida tarjimanini ilmni baholash mezonlari; tarjima sifatini aniqlashda qiyosiy metod; tarjimada filologik tahlil; so'z tanlash muammosi; badiiy matn va tarjimon mahorati; tarjima konsepsiysi; tarjima usulini asar tanlash kabi mavzular ham o'quv dasturiga kirtildi.	I. Asosiy amalii qism
			II. Asosiy amalii qism
			II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:
			1-mavzu. Mavzu "Tarjima amaliyoti" fanining predmet va vazifalari:
			Tabiiy, aniq va eng samarali tarjima qilishning yagona yo'lli. Uch tarjima sohasi: a) ilm-fan va texnikaga oid matnlar tarjimasi; b) iqtisodiy, ijtimoiy va/yoki siyosiy mavzuv va sohalar tarjimasi va c) adabiy va falsafiy asarlар tarjimasi. "Oltinchi tuy'u". Tarjimon o'z tilida sezgi va hisga egaga bo'lishi. Tarjima borasida umumiyyat tavsiyalar. Ma'nno, til, madaniyat va tarjima o'rtaisdagi aloqadorlik. Tarjima dinamikasi. asl matn (Source Language). tarjima tili (Target Language). Matn yo'nalishlari. Asl matn muallifining shaxsisi uslubi. Ushbu main turining odatiy grammamatik va leksik ishlatlishi. Matn elementlарining beyosita asl matnga yoki uchinchil til (SL ham, TL ham emas) madaniyatiga bog'liqligi. Ma'lum davr an'analari ta'siri ostida chop etilgan kitob, davriy nashr, gazeta va boshqalardagi matuning odatiy ko'rinishi. Milliy, siyosiy, etnik, diniy, ijtimoiy guruh, jins va boshqa shu kabi tarjimon qaratshalarini ifodalovchi, tarjimon jamoaviy

moyiligi omilini o'z ichiga oluvchi, shaxsiy va sub'ektiv, yoki ijtimoiy va madaniy bo'lishi mumkin bo'lgan tarjimon qarashlari va fikrlari. Tarjimada to'siqlar. Tarjima kasb sitida. A maldaqti tarjima nazariyasi. Tarjimaning eng birinchi muammolari. Tarjima analiyoti muammolari.

2-mavzu. Matn tahlili

Matni o'qish. Ikki asosiy maqsadli o'qish. Manni tushunish. Umumiy va detallli o'qish. Matning maqsadi. Muallifining maqsadi. Kalit so'zlar. Matni soddashtirish, qayta tuzish, aniqlashtirish. Tarjimon maqsadi. Matning 4 ta asosiy tiplari: hikoya qiluvchi matn. Tasvirlovchi matn. Muhokama qiluvchi matn. Kitobxonlari doirasi. Tarjima qilinayotgan til kitobxonlari. Kitobxonlarning ta'lim oлganlik darajasi, ijtimoiy sinf, yosh, jins kabi xususiyatlari. Matnda rasmiylik, umumiylik (yoki spetsifiklik) va emotsionallik ton. Stilistik darajalar. O'ta rasmiy (officialese) daraja. Rasmiy (official) daraja. Ommaviy rasmiy (formal) daraja. Neytral (neutral) daraja. Norasmiy (informal) daraja. So'zlashuv usubi (colloquial). Sheva (slang, sleng). Umumiylik yoki qiyinlikning darajalar. Asar mualifining mezonlari. Sozlash (shart-shartlarni baholash). Kitobxonlarning 3 ta asosiy tiplari. Ekspert, bijimli havaskor va bexabar bo'lgan kitobxon.

3-mavzu. Tarjima jarayoni

Kirish. Tarjima tartibi. Yondoshuv metodi. 4 bosqichda tarjima. Manba tildegi matning darajasi. Referentlik darajasi. Bog'langanlik darajasi. Tabiiylik dariasi. Tarjima qilishning tarjima nazariyasiga bog'liqligi. Tajima metodining "Tabiiy" bo'lishi. Tarjimonning shaxsiy versiyasi. Yondashuv. Tajima muhokamasi. Tarjimaning referentsial va pragmatik tonomlari. Taxminiy (dastlabki) tarjima jarayoni. Tarjima qilishga ikkita yondoshuv. Tarjimaning psixologiyasi va falsafasi. Matn darajasi. So'zmaso'z tarjima darajasi. Referentsial (tushunish) daraja. Referentsial (tushunish) daraja. Bog'liqlik darajasi. So'z tartibi. Umumiy tuzilish. Qardosh so'zlar. Gerundiy, infinitiv, fe'l-otning mosligi. Tarjimaning "haqiqiylik" bosqichi. "Tabiiylik" bosqichi. Tarjima birliklar. Tarjima muammosining birinchi belgijari. Leksikani tarjima qilish. Atoqlii otlarning tarjimasi. Qayta ko'rib chiqish.

4-mavzu. Til funksiyalari, til kategoriyalari va matn turlari

Tilning 3 ta asosiy funksiyalari. Ekprassiv funksiya, information funksiya, vokativ funksiya/ ekspressiv funksiyaning mazmuni. Jiddiy kayoliy adabiyot. Rasmiy bayonotlar, rasmiy hisobotlar. Ekspressiv matn turlari. Avtobiografiyalari, esselar, shaxsiy. yozishmalar. Ekspressiv matnlarning ifodaviy unsurlari. Shaxsiy komponentlari. Ma'lumot beruvchi funksiya. Informativ matn. Akademik nashrlar uchun formal, emotsiyonal bo'lmagan, texnik uslub. Neytral yoki norasmiy uslub tartibga asoslanmagan metaforalar, aktiv fe'llar, horizgi zamon va birinchi shaxsda ko'plik qo'shimchalari tomonidan qo'llanmalardagi muayyan matnga asoslangan atamalarga aniqlik kiritish. San'at kitoblari va ilmiy-ommabop nashrlar uchun "iliq" norasmiy usul (san'at bo'yicha ko'plab rasmilar bilan

akronimlar tarjinasи. Eponimlarning uch kategoriysi: shaxsiy, ob'ektiv va joylashgan o'rniiga ko'ra reponimlar.

A maliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jhohzlangan auditoriyada bir akadem guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. G'aybullha Salomonov – o'zbek tarjimashunosligining asoschisi.
2. Muayyan asar tarjimasiga taqriz yozish.
3. Xorazm tarjima maktabi
4. Ogahining tarjimonlik mahorati
5. Jumaniyoz Sharipovning tarjimonlik va tarjimashunoslik faoliyati
6. Tarjimada kompensatsiya
7. Tarjimada adaptatsiya va uning ko'rinishlari
8. Antonimik tarjimalar tahlili
9. Badiy matn tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari
10. Tarjimaning ijodiy karakteri
11. Tarjima asarlari tahliliga bag'ishlab ilmiy maqola yozish.
12. Personajlar nutqining qayta yaratish qiyinchiliklari
13. Terminlar tarjimasining o'ziga xos xususiyatlari
14. Badiy san'atlarni tarjimada qayta yaratish
15. Soxta ekvivalent va tarjima
16. Asliyatdan oshirib tarjima qilish mumkinmi?
17. Tarjimada aniqlik va erkinlik nisbati
18. Qayta tarjimaning asosiy tabablari
19. Milliy koloriting tarkibiy qismlari
20. Frazoologizmlar tarjimasida qo'llaniladigan asosiy usullar
21. Diniy asarlari tarjimasi mushkulotlari
22. Tarjimaning hisoni va g'ayrilisontiy omillari
- Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha magistrant-talabalari tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimat qilish tavsya etiladi.

3. IV. Fan o'qtilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

- Fanni o'zlashtirish natijasida magistrant:
- tarjima analiyoti, uning usul va metodlari;
- chet tilidan ona tiliga va ona tilidan chet tiliga tarjima qilishning o'ziga xos xususiyatlari;
- barcha til birliklari va ularning o'ziga xos xususiyatlarini tarjima qilish
- haqida tasavvurga ega bo'lishi;
- tarjima analiyotining grafik, punktuatsion, leksik, grammatic va stilistik jihatlari va ulami tarjima qilish yo'llari;
- so'z qo'shish, so'z tushirib qoldirish, umumlashtirish, konkretlashtirish

konsentratsiya. Drama. Pesa o'qish.

16-mavzu. Ma'lumotnomma kitoblari va ularning soydalari, topilmas so'zni beiglash

Manbalar. Lug'at. Topilmas so'zlar. Topilmas so'zlarining tiplari. Tilda topilmas so'z ularning 18 xil turi. Neologizmlar, zamonaviy va asl, yangi bosilgan formalar, yangi o'ylab topilgan liazzalar, yangi so'z birkmali, qo'shma otlar, yangi terminologiya, yangicha ma'noga ega bo'lgan qadimiy so'zlar va iboralar, akronimlar, qisqartmalar, gibrildi, eponimlar, morfemalarning yangi kombinatsiyasi. Dialekt, patua (mahalliy til) va maxsuslashtirilgan til. Yangi yoki zamondan orqada qolgan geografik va topografik terminlar. Kichik qishloqlar, tumanlar, daryolar, tepaliklar, ko'chalarning nomlari, noma'lum (kam tanilgan) insonlarning ismlari, yangi yoki uncha muhim bo'lmagan institutlarning otlari. Terishda qilingan xato, noto'g'ri nusxa olishlar, noto'g'ri harflab aytilish, ayniqsa atodqli otlarni (odamlari va geografik joy nomlarini) va notabiiy transliteratsiyalar. Arxaik so'zlar. So'zlar yoki atoqli otlarning notanish tag ma'nolari yoki simvolik ma'nolari. Kod so'zlar. Lug'at so'zlar.

17-mavzu. Tarjima tanqidi

Kirish. Tarjima tanqidi. Tarjima nazariyasi va amalyoti o'rtasidagi muhim aloqa sifatida. Tarjima tanqidi – tarjima darsida eng muhim komponentlardan biri. tarjimon sifatidagi qobiliyatini kuchaytirish. Bilim, til mavzu bo'yicha tushunchalarni kengaytirish. Tarjima tahlini amalga oshiruvchilar: a) mijoz; b) professional tarjima tanqidchisi yoki baholovchi o'qituvchi; va c) niyoyat nashr qilingan ishning kitobxonlari. Tanqid rejasи. manba tilidagi mannni maqsad va vazifaviy aspektlariga urg'u bergan holda, uning qisqacha tahilli. Tarjimonning manba tildegi matn maqsadini tushuntirishi, uning tarjima qilish metodi va tarjimaning kutilgan kitobxonlari doirasи. Matn tahlli. Mualifining maqsadi. Tarjimonning maqsadi. Tarjimani asliyat bilan solishtirish. Tarjimani baholash. Tarjima tahilli.

18-mavzu. Qisqaroq bandlar. So'zlar va kontekst

Gapni yoki fikrni yoki axborotni tarjima qilish. Atay tarjima qilmaslik. So'zlarни aynan o'zini to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilish. Lisoniy kontekst. Iqtibosli kontekst. Madaniy kontekst. Individual kontekst. Dialekt tarjimasi. Nasr, reklama va qofiyalarning ayrim tovush effektlari qayd etilishi. Nasr, reklama va qofiyalarning o'mini bosuchchi unsur qo'llanishi. So'z o'yinlari. Qofiyalar, qofiyalarning o'z yoki ko'chma ma'nolari, ularning ijtimoiy tabqa o'rtasidagi farqni bo'rtirib ko'rsatish; b) tafsiflarni ko'rsatish. Tarjimon va kompyuter. Tahrir qilish. Tarjimani boshlashdan avval tegishli grammatik va leksik axborotni kompyuter xorirasiga kiritish. Tugmalarini bosish, boshqacha aytganda, tarjima jarayonida kompyuteri boshqarish. Tahrirdan keyingi ishlar. Terminologik ma'lumotlar zaxirasini saqlash va qo'llash. Vazifa va tavslif. Eponimlar va

chiqarilgan sovg'a kitob). Ommabop jumalistika uchun samimiy, o'ziga xos, texnik bo'lmagan uslub. Vokativ funksiya. Connative (denoting effort), instrumental, operatic va fragmental xususiyatlar.

5-mavzu. Tarjima usullari

Badiiy yoki erkin tarjima. So'zma-so'z tarjima. Semantik tarjima. To'g'ri (haqqoni) tarjima. Adaptatsiya. Idiomatik tarjima. Kommunikativ tarjima. Madaniy so'zlar. interliniar tarjima. Asl matning aniq kontekstual ma'nosi. Bu uslublarga izohlar.

6-mavzu. Tarjima birligi va diskurs tahlii

Kirish. Tarjima birligi tushunchasi. Diskurs tushunchasi. Diskurs tahlii va uning o'ziga xos xususiyatlari. So'z, matn, tarjima birligi sifatida. Matning tarjimaga ta'sir qiluvchi lingvistik aspektlari. Matn tarkibi. Kirish. Asosiy qism. Xulosalar. Matn sarlavhasi. Sarlavhani tarjima qilishdagi o'ziga xosliklar. Matn bog'iqligi. Monolog va dialogning o'ziga xos xususiyatlari va ularni tarjimada berilishi. Punktatsiya. Tarjima Punktatsiyaning o'mi va roli. Diskurs tahliida punktuasiya. tovush effektlari. Tovush effektlarining diskursdag'i o'mi. Ketma -ketlik. referentsial sinonimlar. Gapning funksional, semantik va sintaktik aspektlari. Hisoblash jarayoni. Boshqa bog'lovchilar. Gapning funksional istiqboli. Kontrastlar.

7-mavzu. So'zma-so'z tarjima

Ko'p miqdorli ko'p so'zli metaforalar. Bir so'zli metaforalar. Guruh-guruh tarjimasi. So'z birikmasi-so'z birikmasi tajimasi. Gap bo'lagi-gap bo'lagi tarjimasi. Gap-gap tarjimasi. Maqollar. So'zma-so'z tarjima - tarjimaning asosiy jarayoni. So'zma-so'z tarjimaning qiyinlashishi. She'riyatda tarjima. Mustaqil she'rnii qayta yaratish. Asliga muvofig tarjima. Sodiq va soxta do'stlar. Ob'ektlar va harakatlarning tarjimasi. Kontekstual so'zlar. Nozik tafovutlar. Qayta-tarjima-testi. Institusionnal atamalar. So'zma-so'z tarjimaning cheklanishi. Tabiiy tarjima. Qayta qilingan tarjima. Badiiy tarjima. "SUB"-MATN. Nomuqobil so'z tushunchasi. Kontekstning roli.

8-mavzu. Boshqa tarjima jarayonlari

O'kazish. (emprunt, loan word, transkripsiya). Naturalizatsiya. Madaniy ekvivalent. Madaniy birlik analizi. Tasviriy ekvivalent. Sinonimlik, sinonimliksziz tarjima. Bilvosita tarjima. So'z birikmaları, tashkilot nomlari, qo'shma so'zlar qismi. Iboralar badiiy tarjimasi. "qarzga olingan tarjima". O'zgarish yoki o'ren almashinish. Standart tarjima. Modulyatsiya. "Ikkii karra salbiylik uchun ijobjilik". "ijobjilik uchun ikki karra salbiylik". "Butun uchun qism". Vinay va Darbelet usuli. "Passiv uchun faol" (yoki aksincha) odatiy tarjima. modulyatsiya jarayonlari: a) aniqlik uchun mayhumlik; b) natija uchun sabab; c) bir qism boshqasiga uchun; d) atamalarning aksiga o'zgarishi; e) passiv uchun faol; f) vaqt uchun makon; g) oraliq va chekolovlar; h) ramzlamning o'zgarishi. Tan olingan tarjima. Tarjima "yorlig'i". O'mini qoplash. Tarkib analizi. Qisgartma va kengaytmalar. Qayta iboralsatirish. Kuplet. Illovalar,

qo'shimchalar, izohlar.

9-mavzu. Tarjima va madaniyat

Madaniyat. Madaniy focus. Sub-madaniyatlar. Madaniy so'zlar. Madaniy kategoriyalar. So'zlearning asosiy yoki majoziy ma'nolari. noma'lum yoki noto'g'ri talqin. Ekologiya. Xom-ashyoni ifodalovchi madaniy birliklar. Oziq-ovqat nomlari. Kiyim-kechaklar nomlari. Uylar va shaharlar nomlari. Transport nomlari. Ijtimoiy solnaga oid madaniyat birliklar. Tashkilotlar, rasm-rusmlar, faoliyat, jarayonlar, tushunchalar. Siyosiy va boshqaruga xos nomlar. Diniy atamalar. Badiiy atamalar. transferensiya (ko'chirish). komponent tahlillar. Ijtimoiy madaniyat ijtimoiy tashkilot — siyosiy va boshqaruv organlari nomlari. Tarixiy atamalar. Arxaizmlar. Xalqaro atamalar. San'taga oid atamalar.

10-mavzu. Metaforalar tarjimasi

Metafora. Metaforalarning tarjimasi. Ko'p ma'noli so'zlar. Ko'p ma'noli iboralar. Metaforik xususiyat. Bitta so'z ko'rinishida metafora. Bir nechta iboralardan tashkil topgan metaforalar. Pragmatik va kognitiv aspekt. Referensial maqsad. Estetik maqsad. Sof (original), o'zlashgan turg'un metaforalar. Semantik chegaraning a) ijjoby yoki salbyi; b) konnotativ yoki denotativ xususiyatlari. Metafora orqali tasvirlanayotgan obraz. Universal obraz. Majoziy so'zlar. Metonimiya. Ramz. Metafora turlari. O'lik, klishe (qolipi), turg'un, o'zlashtirilgan, so'nggi (yangi) va original metaforalar. kontekstual omillar. norasmiy kontekst. Tarjima tilida ham xudi shunday tasviri qayta yaratish. manba tilidagi obraz — tasvimi tajima tilidagi bostiqa obraz-tasvir bilan almashtirish. Metaforalar bir xil mavzular doirasida hosil bo'lganda ekvivalentlikka erishish.

11-mavzu. Tarjimada komponent tahlili

Tarjimada komponent tahlili tushunchasi. MT va TTdagi o'xshash ma'noga ega, biroq so'zma-so'z muqobil bo'lmagan birliklarni qiyoslash. TT semantik komponentlari. Adekvat tarjimasi amalga oshirish. Leksik birlikning semantik komponentlari. Madaniy kontekst va konnotasiya. Qo'llanilish darajasi, davri, tarqalganligi, rasmiylik darajasi, hissiy ohangi, umumiyligi yoki terminga oidiyi. Referensial komponentlar. Pragmatik ma'no. Semalar. Semantik xususiyatlar. Obrazli yoki maxsus-texnik komponentlar. MT leksik birligining komponent tahlili. MT so'zining ekstrakontekstual komponent tahlili. MT so'zini semantik chegaralash. Leksik so'zlar. So'zlearning pragmatik komponenti, asosan ijjobiy yoki salbiy ma'noga egaligi. Rasmiyatchilik darajasi. Madaniy so'zlar. Sinonimlar. Birkimlar va qatorlar. Konseptual terminlar. Neologizmlari tarjima qilish. Afsonaviy so'zlar. Internatsional so'z.

12-mavzu. Tarjimaning grammatiskasiga murojaat

Grammatika matning asosi sifatida. Grammatika va leksika. So'z tartibi grammaticaning bir xususiyati tarzida. Noodatly (yoki "belgilangan") so'z tartibi. Til tamoyillari. Matn yozilgan tildan tarjima qilinayotgan tilga o'girilishi asosida nazarivani barpo qilish tamoyillari.

Kontekstga asoslangan grammatika. Tushib qolgan fe'llarni tarjima qilish, masalan, fe'Ining quadrati. Semantik tanlov. Semantik chekllov. Ko'makchi tushirib qoldirilgan tarjimalar. SL matnlarida ko'makchilarning qo'llanmasligi. Majburiy ko'makchili bo'shilqlarni to'ldirish. Orttilrilgan ko'makchili bo'shilqlar. An'anavy grammatika. Ixtiyoriy ko'makchili birligmalar. Qisman pragmatik, qisman uslubiy sabablarga asoslangan qaror. Ilkinchi darajali ma'lumot (Helbigning mustaqil ko'rsatkichlari. Kontekst-partnyorning har xil turlari. Semantik jihatdan mos bo'lmagan muqobil tanlovlari. Tarjimada qarama-qarshilik va tanlov. Tarjima ikki qismdan iborat; kontativ mexanik va bo'sh o'rinalar. Ba'zi taalluqli masalalar.

13-mavzu. Neologizmni o'girish

Kirish. Yangi ixtiro qilingan leksik birliklar yoki yangi ma'nova kasb etgan mayjud leksik birliklar. Eponimlarga (atoqli otdan kelib chiqqan istalgan so'z va qiaqatmlar). Kitobning turiga qarab uch xil o'qish turi: 1) ekspert; 2) asl manba madaniyati yoki mazvuga doir qo'shimcha ma'lumotlarni labab qilishi mumkin bo'lganlarga umumiylashtirilgan talim: 3) bilmaydiganlar, turli xil darajadagi tilshunoslik hamda muayyan mazvuga oid va madaniy tushunchalarga muhitojar. Yangi ma'nova berilgan birlikmalar biror madaniyatga taalluqli yoki taalluqli bo'lmasi. Yangi so'zlearning yuzaga kelishi. So'zlearning etimologiyasi. Sheva so'zlar. Brand yoki savdo belgisi so'zlar. Neologik ramz. Kelib chiqqan so'zlar. Qisqartimalar. Qisqartimalar haqiqiy bo'lmagan neologizmning doimiy turi sifatida. Eponimlar. Umumiylashtirilgan eponimlar. Geografik nomlardan kelib chiqqan yangi eponimlar. Yangi "iborali so'zlar". Semantik neologizmlar. Neologimlar tarjimasi jadvali. Muayyan mazvuga oid tarjima.

14-mavzu. Texnik tarjima

Texnik tarjima. Texnik tarjimadagi asosiy qiyinchilik. Yangi terminlogiya. Texnik matn. Asosiy atamalar. Texnik neologizmlar. Texnik uslubning har xil turlari. Texnik tilning to'rt turi. Ilmiy til. Ish yuzasidan til. Kundalik mulogodtagi til. Reklama/sotuv til. Texnik tilning darajalari. Akademik daraja. Kasbga doir daraja. Ommabop daraja. Texnik va tasvirlovochi atamalar. Texnik tarjimonlar. Texnik tarjimanining boshlanishi. Tarjima qilish usuli. Ilmiy maqola sarlavhasi. Standartlashgan atamalar. Matn bo'ylab tekshirish. Notanish, shubhasiz ravishda, aniq grek yoki lotin morfemali so'zlar. Figura va simvollar. Texnik tilning haqiqiy boyligi va uning potensial cheksizligi.

15-mavzu. Jiddiy adabiyotni va avtoritativ (ma'muriy) bayonetlarni tarjima qilish

Kognitiv tarjima (quruq ma'lumotni o'kazish). Ma'muriy bayonetlarni tarjimasi. So'zma-so'z, ko'rematna beruvchi va faqat ba'zi abzaslarda figurativ (metaforik, simvolik) tarjimasi. She'riyat. Parallel ta'sir. Poetik tarjimaning umumiy nazariyasi. Qisqa hikoya/novella. Kichik (qisqa) hikoyalarni tarjima qilish qiyinligi. Rasmiy va tematik